Grunnings leren

MIT TONNIS EN TINI

Colofon

Heruitgave 2025:
Marja Corten-Kuiper

Naar het idee van Sarien van der Velde en Marjet Pijper

Illustraties:
Ellen Krol

Mede tot stand gekomen door:
Alie de Vries
Bruno Beukema
Coby Vermeeren-Thedinga
Henk Scholte
Margriet van Dijk

Inhoudsopgave

Handleiding **p. 4**

Thema 1. Introductie Tonnis en Tini **p. 7**

Les 1 Introductie Tonnis en Tini p.8

Thema 2. Telwoorden 1 t/m 10 **p. 10**

Les 2.1 Telwoorden Leren p. 11

Les 2.2 Telspel p. 13

Les 2.3 Bewegen en Tellen p. 14

Thema 3. Kleuren **p. 17**

Les 3.1 Kleuren Leren p. 18

Les 3.2 Kleurkralen Rijgen p. 20

Les 3.3 Kleuren Mengen p. 21

Thema 4. Dien Liggoam **p. 22**

Les 4.1 Lichaamsdelen Leren p. 23

Les 4.2 Waar zitten mijn lichaamsdelen? p. 26

Les 4.3 Wat ik met mijn lichaamsdelen kan p. 28

Thema 5. De Boerenploats **p. 30**

Les 5.1 Boerderijwoorden Leren p. 31

Les 5.2 Dierengeluiden p. 33

Les 5.3 Dieren Tellen p. 35

Thema 6. Doagen van de Week **p. 37**

Les 6.1 Dagen van de Week p. 38

Les 6.2 Welke Dag is het…? p. 40

Les 6.3 Mijn Leukste Dag p. 41

Thema 7 t Hoes **p. 42**

Les 7.1 Huiswoorden Leren p. 43

Les 7.2 Ieder zijn eigen Plek p. 45

Les 7.3 Mijn Huisje p. 46

Thema 8. Seizoenen **p. 48**

Les 8.1 Herfst p. 49

Les 8.2 Winter p. 51

Les 8.3 Lente p. 52

Les 8.4 Zomer p. 54

Handleiding

Beste docent,

Fijn dat u aan de slag wilt gaan met het lespakket van Tonnis en Tini!

De Groningse taal is langzaam aan het verdwijnen. Veel kinderen spreken geen Gronings meer, doordat ze er simpelweg niet meer mee opgroeien. U heeft als docent aangegeven om hier iets aan te willen doen. U vindt het belangrijk om kinderen kennis te laten maken met de Groningse taal.

Met deze leskist kunt u de kleuters op een speelse manier de Groningse taal aanleren. Daarbij is het niet belangrijk of u zelf de Groningse taal beheerst of niet. De lessen zijn eenvoudig en in het Nederlands geschreven en worden in het Nederlands gegeven. Ook is er veel materiaal ontwikkeld om het u een stuk makkelijker en aantrekkelijker te maken. Bij elk thema staan maximaal 10 woorden centraal. Zo zal het u en de kinderen niet al te veel moeite kosten om dit te onthouden. De verhalen, liedjes en gedichten zijn allemaal voor u als audiofragmenten in de bijbehorende PowerPoint presentaties gezet. Zo kunt u de lessen toch geven, ondanks dat u misschien zelf geen of niet vloeiend Gronings spreekt.

Met de lessen in dit lespakket kunt u de Groningse taal op een laagdrempelige manier aanbieden aan de kleuters. Het pakket bestaat uit een introductieles, gevolgd door een lessenreeks die is opgedeeld in 7 thema's. Deze thema's sluiten aan bij de leefwereld van het kind. De thema's zijn:

- Telwoorden (1 t/m 10)
- Kleuren
- Het lichaam (Dien Liggoam)
- De boerderij (De Boerenploats)
- Dagen van de week (Doagen van de week)
- Het Huis (t Hoes)
- De Seizoenen - Herfst (Haarst), Winter (Winter), Lente (Lente), Zomer (Zummer)

Elk thema bestaat uit 3 lessen. (met uitzondering van het thema seizoenen. Deze bestaat uit 4 lessen) In bijna elk thema zit een spelvorm en een creatieve les verwerkt. Bij elk thema staan maximaal 10 themawoorden centraal. Tijdens het thema worden deze woorden vaak herhaald.

De lessen moeten bij voorkeur op volgorde worden gegeven. Behalve de lessen die bij het thema seizoenen horen. Deze lessen kunt u het beste geven wanneer tekenen van de seizoenen ook echt zichtbaar zijn buiten.

Tijdens de lessen maken de kinderen kennis met twee handpoppen, Tonnis en Tini. Een deel van de lessen wordt aan de hand van deze twee poppen gegeven. Tonnis en Tini zijn twee Groningse buurkinderen (gebaseerd op Jip en Janneke). Wanneer u in het programma het plaatje van de poppen ziet, weet u dat dat gedeelte met behulp van de poppen wordt behandeld.

Bij de lessen maakt u gebruikt van een PowerPoint presentatie. Hierop is onder andere het Grunneger Hoes van Tonnis en Tini te zien. Daarnaast gebruikt u bij de meeste lessen losse kaartjes waarop de themawoorden te zien zijn. Deze kaartjes kunt u na de les eventueel een tijdelijk plekje in de klas geven. De kaartjes vind u in de leskist.

Bij elke les zijn ook audiofragmenten. Deze zijn ingebed in de PowerPoint presentatie. Dit zijn de themawoorden, liedjes en gedichten. Ook kunt u bij elke les een verhaal over Tonnis en Tini afspelen.

Deze kunnen echter ook op andere momenten worden beluisterd, bijvoorbeeld een keer tijdens een eetpauze. De verhaaltjes van Tonnis en Tini zijn een Groningse vertaling van de verhalen van Jip en Janneke, geschreven door Annie M.G. Schmidt. Om de verhalen beter te kunnen begrijpen kunt u deze er dus bij gebruiken.

Tonnis en Tini	**Jip en Janneke**
Tonnis en Tini leren nkander kennen	Jip en Janneke spelen samen
Elk n hapje	Ieder een hapje
n Oraanje boom	Een blauwe boom
Noar schoumoaker	Naar de schoenmaker
Oe! Een Kou!	Oe! Een Koe!
Lopen ien n grode regenplas	Lopen in een grote regenplas
n Snijpop mit n bezzem	Een sneeuwman met een bezem
Klountje	Knotje
Dat het zun doan	Dat heeft de zon gedaan
Eerste eerbij	Eerste aardbeien
Tini is vot	Janneke is zoek

In dit handboek zijn de lessen onderverdeeld in de volgende kopjes:

- Benodigdheden
- Lesvoorbereiding
- Aansluitende materialen
- Introductie
- Kern
- Afsluiting/verwerkingsopdracht

Heel veel plezier bij het geven van deze lessen.

Thema 1

Introductie

Tonnis en Tini

Les 1. Introductie Tonnis en Tini

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint Les 1
- Tekst en vertaling “Och Mevraauw, Och Meneer”

Lesvoorbereiding

- Leer het refrein (eventueel het hele lied) “Och Mevraauw, Och Meneer”
- Leer de vertaling van het lied “Och Mevrouw, Och Meneer”
- Neem de PowerPoint door en zet hem klaar op het bord.

Aansluitend material

- Verhaal "Tonnis en Tini leren nkander kennen"

De inleiding

Ga met de kinderen in de kring zitten. Vraag aan de kinderen wat ze zien op het scherm. Leg uit dat dit het huis van Tonnis is, het Grunneger hoes. Tonnis heeft een buurmeisje Tini. Tonnis en Tini zullen vanaf nu regelmatig de klas bezoeken en de kinderen veel leren. Tonnis en Tini zijn niet zomaar twee kindertjes, Tonnis en Tini kunnen namelijk Gronings spreken. Vraag de kinderen wat Gronings is en ga in op wat de kinderen zeggen. Leg uit dat Tonnis en Tini in Groningen zijn geboren. Van hun ouders hebben ze niet alleen Nederlands geleerd, maar ook Gronings. Tonnis en Tini willen dit ook graag aan de kinderen leren.

De kern

Vraag aan de kinderen of ze Tonnis en Tini erbij willen roepen. Laat de kinderen de namen roepen en bevestig dan Tonnis en Tini op uw handen.

Begin een gesprek met de kinderen vanuit het perspectief van Tonnis en Tini. Dit gesprek kan gewoon in het Nederlands gevoerd worden. De volgende onderwerpen kunt u aanbod laten komen:

- Het voorstellen van Tonnis en Tini aan de kinderen
- Vragen of de kinderen in Groningen wonen? En in welk dorp?
- Vragen of de kinderen al woordjes kennen in het Gronings

Wanneer u de kinderen om woordjes gevraagd hebt, vertelt u dat Tonnis en Tini een liedje kennen. Vertel dat ze het liedje graag aan de kinderen willen leren. Leg uit dat het liedje gaat over de Groningse taal. Zet Tonnis en Tini op uw stoel. Laat de kinderen het liedje nu een keer horen. Het liedje kan worden aangezet in de PowerPoint. Bespreek met de kinderen of zij weten wat er

gezongen werd. Leg daarna zelf uit wat er gezongen werd. Vervolgens leert u de kinderen het refrein van het lied met behulp van de weggeefmethode. U zingt een zin voor en daarna zingen de kinderen het na. Zo leert u de kinderen stap voor stap het refrein. Wanneer u merkt dat de kinderen het refrein goed kennen zet u het liedje weer aan.

Bevestig de handpoppen weer op uw handen. Start het liedje en zing vanuit het perspectief van Tonnis en Tini samen met de kinderen het refrein steeds mee. Herhaal dit enkele keren.

De afsluiting

Praat met de kinderen na over hoe ze het liedje vonden. Afhankelijk van de reacties van de kinderen en de moeilijkheidsgraad van het nummer voor de kinderen, kunt u ervoor kiezen om het nummer vaker aan bod te laten komen (op een ander tijdstip).

Neem met de kinderen afscheid van Tonnis en Tini en stop ze weer terug in de leskist.

Aanvullend

U kunt aanvullend op deze les luisteren naar het verhaal "Tonnis en Tini leren nkander kennen". Hierin horen de kinderen hoe Tonnis en Tini elkaar hebben ontmoet. Het verhaal kunt u aanzetten via de PowerPoint.

Thema 2

Telwoorden 1 t/m 10

Les 2.1 Telwoorden Leren

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint presentatie Les 2
- Doosje themawoorden Telwoorden
- Themawoorden tekstboek- Telwoorden

Lesvoorbereiding

- Leer de getallen 1 t/m 10 in het Gronings
- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord

Aansluitend material

- Verhaal “Elk n Hapke”

De inleiding

Zet de PowerPoint Presentatie aan op het scherm. Ga met de kinderen in de kring zitten. Bevestig de handpoppen Tonnis en Tini op uw handen en geef deze les vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Zodra Tonnis en Tini in de kring zitten en het stil is begint Tonnis de kinderen te tellen in het Gronings. Zodra het cijfer tien geweest is begint Tonnis weer opnieuw of hij gaat iets anders tellen. Zo telt Tonnis verschillende dingen in het klaslokaal, waar verschillende hoeveelheden van zijn. Voorbeelden hiervan zijn:

- De stoel van juf (1)
- De kettingen voor naar de wc (2)
- Ramen in het lokaal (3)

De kern

Tonnis vraagt aan de kinderen of ze weten wat hij aan het doen is. Hij vertelt de kinderen dat hij in het Gronings aan het tellen is. Tini wordt ineens heel verdrietig. Tonnis vraagt wat er aan de hand is. Tini vertelt dat ze niet kan tellen in het Gronings. Tonnis troost haar en zegt dat het niet erg is. Hij vraagt of de kinderen wel in het Gronings kunnen tellen. Waarschijnlijk kunnen de meeste kinderen ook niet in het Gronings tellen. Tonnis stelt daarom voor om de kinderen en Tini te leren tellen tot 10.

Tonnis legt uit dat we bij 1 gaan beginnen en tot 10 gaan tellen. Tonnis zegt steeds een telwoord en Tini en de kinderen moeten hem na zeggen. Maak hierbij gebruik van de kaartjes.

Hij herhaalt het telwoord steeds twee keer en wanneer het nodig is vaker. Tijdens het tellen motiveert Tonnis de kinderen door complimenten te geven. U kunt de telwoorden eventueel ook afspelen in de PowerPoint.

De afsluiting

Tini gaat nu de kaartjes nog even bij langs en noemt steeds het juiste getal bij het juiste kaartje. Tini vraagt of de kinderen het ook wil proberen. Houd steeds een willekeurig kaartje omhoog en vraag of de kinderen het Groningse telwoord willen zeggen. Ga door tot alle kaartjes zijn geweest.

Tini bedankt Tonnis dat hij haar heeft leren tellen. Tonnis geeft aan dat hij het hartstikke leuk vond om te doen. Daarna nemen ze weer afscheid van de kinderen.

Aansluitend

Aansluitend aan deze les kunt u het verhaal “Elk n Hapke” laten horen. Dit verhaal kunt u via de PowerPoint aanzetten.

Les 2.2 Telspel

Benodigdheden

- Doosje themawoorden Telwoorden
- PowerPoint Presentatie Les 2
- Tekst themawoorden- Telwoorden
- Speuldeus Telwoorden

Lesvoorbereiding

- Leer de getallen 1 t/m 10 in het Gronings
- Leg speuldeus telwoorden klaar in de kring
- Neem de PowerPoint door en zet hem klaar op het bord

De inleiding

Praat met de kinderen over de vorige les waarin ze geleerd hebben te tellen met Tonnis. Ga de getallen met behulp van de kaartjes weer bij langs. Hoe spreek je ook al weer elk getal uit in het Gronings? Geef verschillende kinderen een beurt. Oefen tot slot samen alle getallen achter elkaar 1 t/m 10.

De kern

Leg alle kaartjes van het spel telwoorden in het midden van de kring. Leg de cijferkaartjes (blauw) 1 t/m 10 onder elkaar. Leg de plaatkaartjes (roze) door elkaar. Begin bij het cijfer 1 en vraag de kinderen hoe het cijfer in het Gronings heet. Laat een kind het juiste plaatkaartje erbij zoeken en ernaast leggen. Zo gaat u verder tot en met getal 10. Wanneer de kinderen figuurtjes van de plaatkaartjes aan het tellen zijn, stimuleer ze dan in het Gronings hardop te tellen. Wanneer een kind dit moeilijk vindt, doe het dan samen met de groep. Tot slot draait u alle kaartjes om. De kaartjes die bij elkaar horen, hebben dezelfde kleur op de achterkant. Controleer samen met de kinderen of het spel goed is gespeeld.

Wat moeilijker is het, wanneer u de cijferkaartjes (blauw) in uw handen houdt en door elkaar schudt. Vraag de kinderen welk getal u omhoog houdt. Laat een kind het juiste plaatkaartje (roze) erbij zoeken en stimuleer weer de figuurtjes hardop te tellen in het Gronings. Controleer gelijk of het plaatkaartje van het kind dezelfde kleur heeft op de achterkant als het kaartje dat u in uw handen hebt.

De afsluiting

Sluit af door de kinderen te vertellen dat ze al heel goed in het Gronings kunnen tellen. Zeg dat het spelletje nog even in de klas blijft en dan de kinderen het spelletje dan nog vaker (in groepjes) kunnen spelen.

Les 2.3 Bewegen en tellen

Benodigdheden

- Doosje themawoorden Telwoorden
- Themawoorden tekstboek - Telwoorden
- (stoep)krijt
- PowerPoint les 2 (er is geen aparte slide voor les 2.3)

Lesvoorbereiding

- Leer de getallen 1 t/m 10 in het Gronings
- Maak op het schoolplein tien vakken met stoepkrijt met de getallen 1 t/m 10 in het vak geschreven en het aantal in stippen getekend, grootte van de vakken is afhankelijk van het aantal kinderen (zie schets 1)
- Maak twee verticale lijnen tegenover elkaar met een afstand van 20 meter (zie schets 2)
- Zet in de klas de PowerPoint presentatie aan.

De inleiding

Herhaal met de kinderen hoe je van 1 t/m 10 moet tellen in het Gronings. Dit kan eventueel gedaan worden met behulp van de kaartjes van Tonnis en Tini.

De kern

Teken tien verschillende vakken op het schoolplein zoals op schets 1.* In elk vak staat een cijfer en het aantal in stippen. Laat de kinderen tussen de vakken door rennen. Wanneer u een cijfer noemt in het Gronings, moeten de kinderen zo snel mogelijk naar het vak van het cijfer rennen dat u genoemd heeft en erin gaan staan. Bespreek steeds de vakken waarin de kinderen staan. Zeg bijvoorbeeld eerst welk vak het juiste antwoord is en bespreek daarna hoe de cijfers heten waar eventueel kinderen in staan die het fout hebben. Begin dit spel eerst zonder wedstrijdvorm. Daarna kunt u er eventueel ook een wedstrijdvorm van maken. Het laatste kind dat in het vak gaat staan is af en de kinderen die in het verkeerde vak staan zijn af. Zo houdt u op het laatst een winnaar over.

Een ander beweegspel met telwoorden is door de kinderen op een verticale lijn te laten staan op het plein of in de gymzaal. Elk kind krijgt een Gronings getal (1 t/m 10) die ze goed moeten onthouden, meerdere kinderen hebben hetzelfde getal. Wanneer elk kind een getal heeft noemt u een getal in het Gronings. De kinderen met dat getal moeten zo snel mogelijk naar de overkant rennen en de andere lijn aanraken. Ook dit kan een wedstrijdvorm zijn door de eerste die de lijn aanraakt van elke ronde tot winnaar uit te roepen.

De afsluiting

Ga in de klas het thema Telwoorden afsluiten. Hierbij staat de PowerPoint aan. Evalueer het thema tellen met de kinderen. Laat de volgende punten aan bod komen:

- Wat hebben we allemaal gedaan
- Wat vonden de kinderen leuk
- Wat vonden ze minder leuk
- Wat was moeilijk
- Wat was gemakkelijk

*u kunt dit spel eventueel ook in de gymzaal spelen. In dat geval kunt u bijvoorbeeld tien matten gebruiken met daarbij een A4-papier waar het getal op staat.

Schets 1

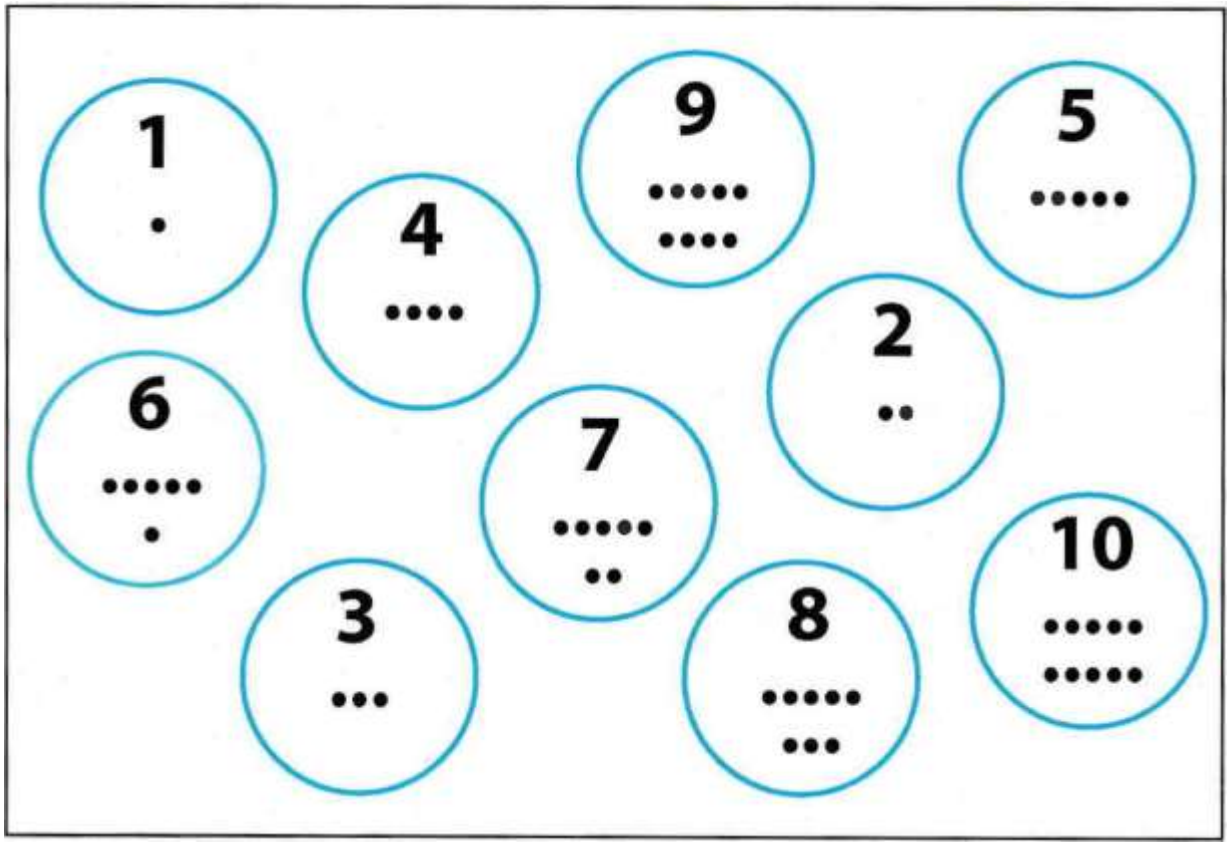

Schets 2

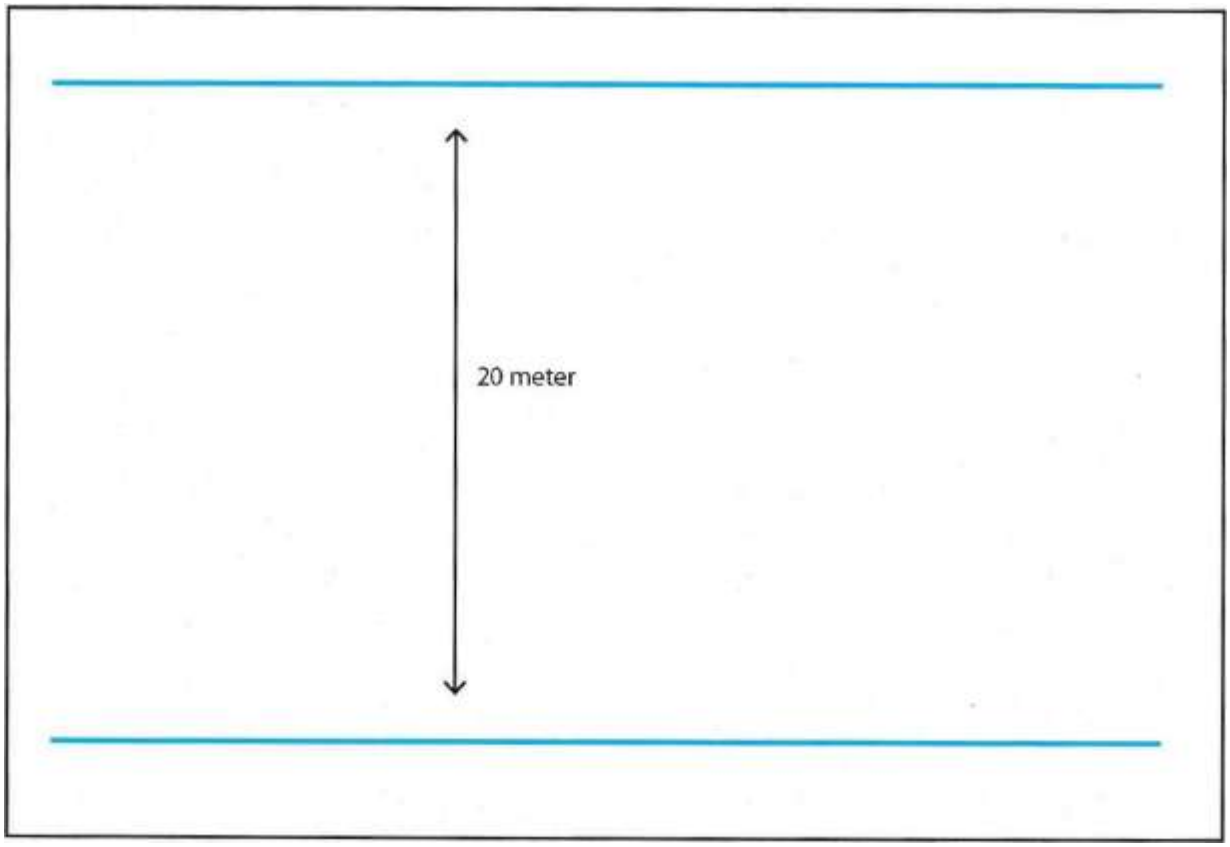

Thema 3

Kleuren

Les 3.1 Kleuren Leren

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint presentatie Les 3
- Doosje Themawoorden Kleuren
- Themawoorden tekstboek – Kleuren
- Zakje met kralen in de kleuren: blauw, rood, geel, groen, bruin, oranje, roze en paars

Lesvoorbereiding

- Leer de kleuren in het Gronings
- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord

Aansluitend material

- Verhaal “n Oraanje Boom”

De inleiding

Ga met de kinderen in de kring zitten. Bevestig de handpoppen Tonnis en Tini op uw handen en geef deze les vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Tini is heel vrolijken geheimzinnig, ze heeft een zak met kralen en houdt deze een beetje verstopt voor Tonnis. Tonnis vraagt aan Tini wat er aan de hand is, hij vindt dat Tini een beetje raar doet. Tini legt uit dat ze een verrassing van haar moeder gekregen heeft en nu moet Tonnis raden wat zij vandaag van haar moeder gekregen heeft. Tonnis begint met raden: een nieuwe fiets, lego, barbiepop enz. Tini zegt elke keer nee en blijft vrolijk en geheimzinnig doen. Tonnis is het zat om te raden en wil het gewoon weten. Tini haalt haar zak met kralen tevoorschijn en zegt:"tadaa kralen"!

De Kern

Ook Tonnis wordt vrolijk en enthousiast en hij zegt “Wauw, wat een mooie kleuren” Tonnis vraagt of Tini de kralen met hem wil delen. Tini knikt en vindt het een goed idee. Alle kralen worden op tafel gelegd. Tonnis en Tini stellen voor om de kleuren van de kralen in het Gronings te gaan leren. Alle kralen worden op een rijtje gelegd. Tonnis en Tini zeggen de kleur van elke kraal en de kinderen moeten hen nazeggen. Ze herhalen dit een aantal keren. Dan zegt Tonnis dat hij heel graag de blauwe kraal wil hebben. Maar Tini wil die ook heel graag. Ze krijgen een beetje ruzie. Maar dan komt Tini met een goed idee. De kinderen mogen de kralen verdelen onder Tonnis en Tini. Om de beurt wijzen Tonnis en Tini een kind aan dat een kleur mag noemen in het Gronings. Zo worden de kralen verdeeld en zijn Tonnis en Tini tevreden. Ze nemen de kralen mee naar huis. Zet PowerPoint een slide verder. Bij het Grunneger hoes staan nu ook kaartjes met de Kleuren.

De afsluiting

Speel ter afsluiting met de kinderen het spelletje “Ik zie, ik zie wat jij niet ziet.” Begin zelf als eerste. Zeg de kleur in het Gronings.

Aansluitend

Aansluitend aan deze les kunt u het verhaal “n Oraanje Boom” laten horen. Deze kunt u via de PowerPoint aanzetten.

Les 3.2 Kleurkralen Rijgen

Benodigdheden

- PowerPoint presentatie Les 3
- Doosje themawoorden Kleuren
- Themawoorden tekstboek – Kleuren
- Liedjes en gedichten tekstboek – Kralen rijen en vertaling

Lesvoorbereiding

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de kleuren in het Gronings
- Leer het liedje “Kralen Rijen”
- Leer de vertaling van het liedje

Aansluitend materiaal

- Speuldeus kleuren (inhoud: draad en gekleurde kralen)

De inleiding

Praat met de kinderen over de vorige les waarin ze de kleuren in het Gronings geleerd hebben van Tonnis en Tini. Ga de kleuren weer even herhalen met behulp van de kaartjes. Hoe spreek je ook al weer alle kleuren uit in het Gronings? Geef verschillende kinderen een beurt. Oefen tot slot samen alle kleuren.

De kern

Laat de kinderen het liedje “Kralen Rijen” een keer horen. Vraag daarna wie een idee heeft waar het liedje over gaat. Ga in op wat de kinderen zeggen en bespreek zo waar het liedje over gaat. Vertel daarna dat we het liedje gaan leren. Leer het liedje aan de hand van de weggeefmethode. U zingt een zin voor daarna zingen de kinderen hem na. Zo leert u de kinderen stap voor stap het liedje. Tot slot kunt u samen het liedje zingen met behulp van de audio of wanneer het niet te moeilijk is, kunt u de kinderen alleen laten zingen.

De afsluiting

Laat de kinderen gekleurde kralen rijgen aan een touwtje. De materialen zitten in de speuldeus.

Les 3.3 Kleuren Mengen

Benodigdheden

- PowerPoint presentatie Les 3
- Themawoorden tekstboek - Kleuren
- Boek Blaauwtje & Geeltje
- Werkblad Blaauwtje en Geeltje en hun vriendjes
- Kwasten
- Schoteltjes met verf: blauw, geel en rood
- Eventueel schortjes

Lesvoorbereiding

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de kleuren in het Gronings
- Lees het boekje Blaauwtje en Geeltje eventueel met behulp van het audiofragment
- Kopieer het werkblad Blaauwtje en Geeltje en hun vriendjes, voor elk kind één
- Leg schoteltjes verf en kwasten klaar voor de kinderen, en eventueel schortjes

---

De Inleiding

Lees het boekje Blaauwtje en Geeltje voor. Wanneer u dit te moeilijk vindt kunt u er ook voor kiezen om het audiofragment aan te zetten. Houd het prentenboek dan wel in uw handen en sla de bladzijdes om. In het fragment hoort u steeds een kleine pauze tussen de bladzijdes door. Zo weet u wanneer u de bladzijde om moet slaan. Bespreek met de kinderen op het eind waar het boekje over ging en laat ze de kleuren benoemen in het Gronings, die in het boekje voor kwamen.

De kern

Vertel de kinderen dat ze Blauwtje en Geeltje en hun vriendjes gaan verven. Laat het werkblad zien. Op het werkblad staan cirkels die een beetje in elkaar overlopen. Boven elke cirkel staat een kleur. Ga de kleuren boven de cirkels in het Gronings oefenen. De kleur die boven de cirkel staat, moet zo ingekleurd worden. Doe de eerste twee cirkels op een werkblad voor. U verft dus de linker cirkel blauw en de rechter cirkel geel. In het midden ontstaat nu een nieuwe kleur groen. Zo moeten de kinderen het werkblad maken. Stimuleer ze steeds de kleuren in het Gronings te noemen. Wanneer alle kinderen het werkblad gemaakt hebben, bespreekt u het werkblad. U laat de kinderen benoemen welke kleuren samen een nieuwe kleur worden (in het Gronings).

De afsluiting

Evalueer het thema kleuren met de kinderen. Laat de volgende punten aan bod komen:

- Wat hebben we allemaal gedaan
- Wat vonden de kinderen leuk
- Wat vonden ze minder leuk
- Wat was moeilijk
- Wat was makkelijk

Thema 4

Dien Liggoam

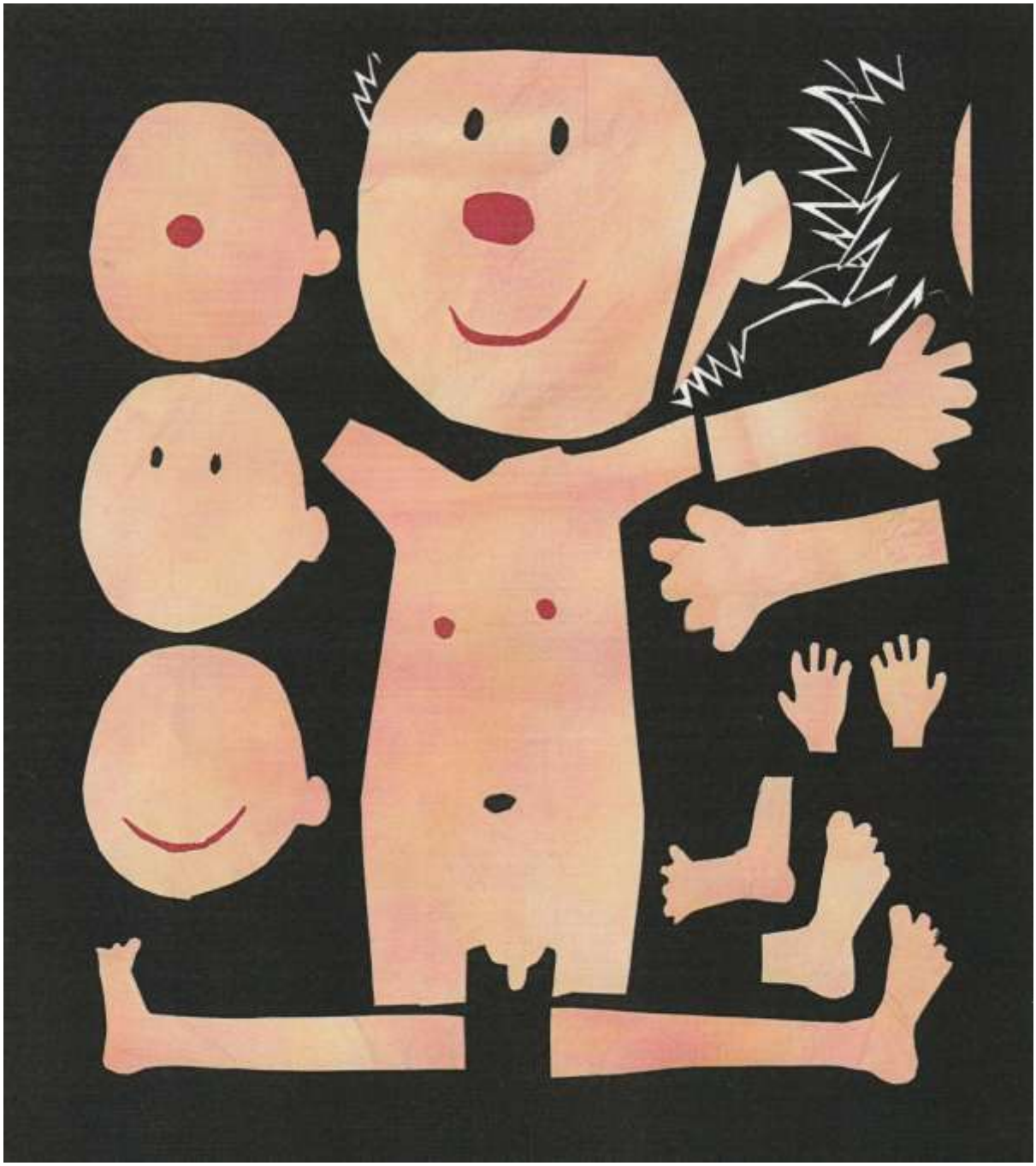

Les 4.1 Lichaamsdelen Leren

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint presentatie Les 4
- Doosje themawoorden Dien Liggoam
- Themawoorden tekstboek – Dien Liggoam
- A3 papier
- Spiegeltjes
- Werkblad Dien Liggoam
- Potloden/waskrijt
- Grote Spiegel

Lesvoorbereiding

- Leer de lichaamsdelen in het Gronings (tot buik-buuk)
- Neem de PowerPoint door en zet hem klaar op het bord
- Kopieer het werkblad Dien Liggoam, voor elk kind één op A3 formaat
- Leg de potloden/waskrijt en spiegeltjes klaar voor de kinderen

Aansluitend material

- Verhaal “Noar Schoumoaker”

De inleiding

Ga met de kinderen in de kring zitten. Bevestig de handpoppen Tonnis en Tini op uw handen en geef deze les vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Tonnis komt op en heeft een potlood en een groot papier bij zich (A3 formaat). Hij vertelt de kinderen dat hij zich zelf gaat tekenen. Hij legt het papier op de tafel en tekent een heel simpel poppetje (zie schets 1). Als de tekening klaar is, bekijkt hij de tekening eens goed en is hij erg trots op zichzelf.

De kern

Tini komt er nu ook bij en vraagt wat Tonnis aan het doen is. Tonnis laat zijn tekening zien en vertelt dat hij zichzelf getekend heeft. Tini lacht Tonnis een beetje uit en zegt dat hij heel veel dingen vergeten is. Tonnis snapt het niet en zegt “hoezo?” Tini pakt een spiegel en zet deze op tafel neer. “Kijk maar eens goed in de spiegel” zegt Tini. Tonnis doet dat en pakt zijn tekening erbij. “Zie je” zegt Tini “je hebt nog een neus, oren, handen en voeten.” Nu ziet Tonnis het ook. Hij pakt zijn potlood

en tekent deze onderdelen er alsnog bij (zie schets 2). Tini vindt de tekening van Tonnis nu erg mooi. “Nu is hij echt compleet” zegt Tini.

Tonnis en Tini gaan de verschillende onderdelen van Tonnis zijn tekening benoemen in het Gronings. Hoofd, oren, ogen, neus, mond, buik, armen, handen, benen en voeten. Ze noemen steeds een onderdeel, wijzen het aan en laten de kinderen het nazeggen. Herhaal elk onderdeel zo vaak dat de kinderen het ook goed uitspreken. Gebruik hierbij de tweede slide van de presentatie.

De afsluiting

Tini vertelt de kinderen, dat ze een leuke opdracht voor hen heeft bedacht. Ze laat het werkblad Dien Liggoam zien. Ze vertelt dat dit een lijst is en dat de kinderen zich zelf ook gaan na tekenen met behulp van een spiegel. Ze moeten proberen goed te kijken en alle onderdelen te tekenen net als Tonnis. Wanneer ze daar klaar mee zijn, mogen ze zichzelf ook inkleuren.

Zet de PowerPoint een slide verder. Tonnis geeft als tip dat ze naar de kaartjes op het Grunneger hoes kunnen kijken. Zo kunnen ze ook geen onderdeel vergeten. Tonnis gaat nog even alle kaartjes herhalen (waar nodig is in enkelvoud en meervoud) in het Gronings, zodat de kinderen het goed onthouden. Daarna wensen Tonnis en Tini de kinderen heel veel succes en gaan ze weer terug naar hun huisje.

Loop tijdens de tekenopdracht rond en laat kinderen de verschillende lichaamsdelen benoemen. Schrijf eventueel de Groningse benaming bij de verschillende lichaamsdelen.

Aansluitend

Aansluitend aan deze les kunt u het verhaal “Noar Schoumoaker” laten horen. Deze kunt u via de PowerPoint aanzetten.

Schets 1

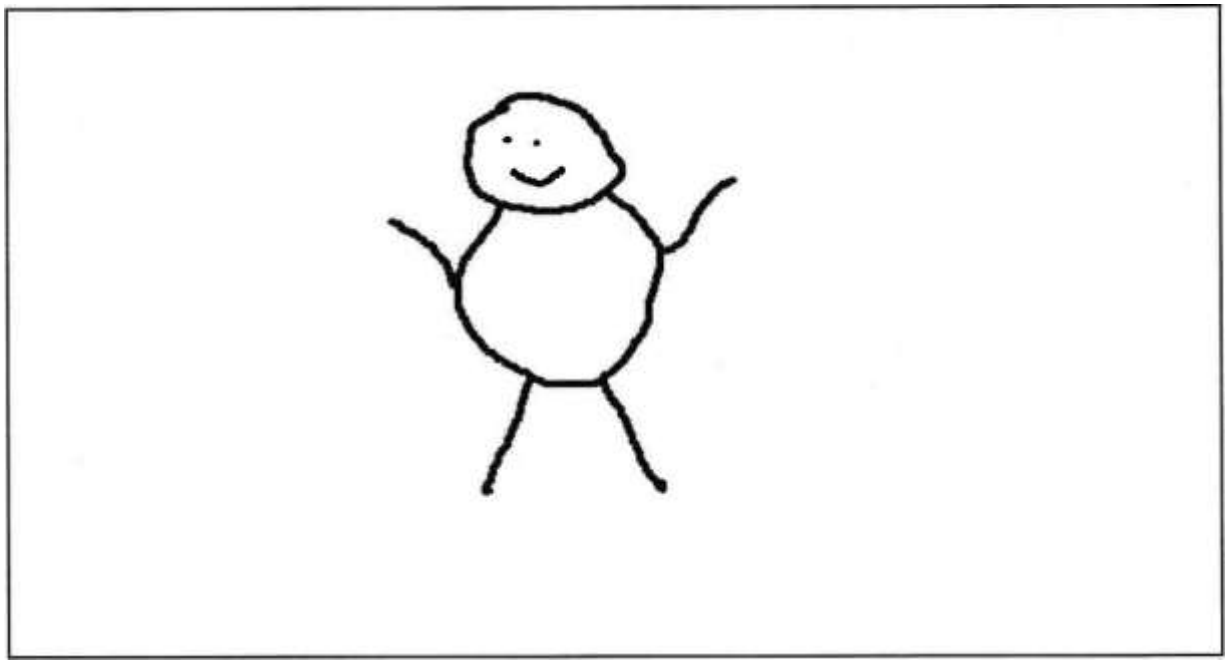

Schets 2

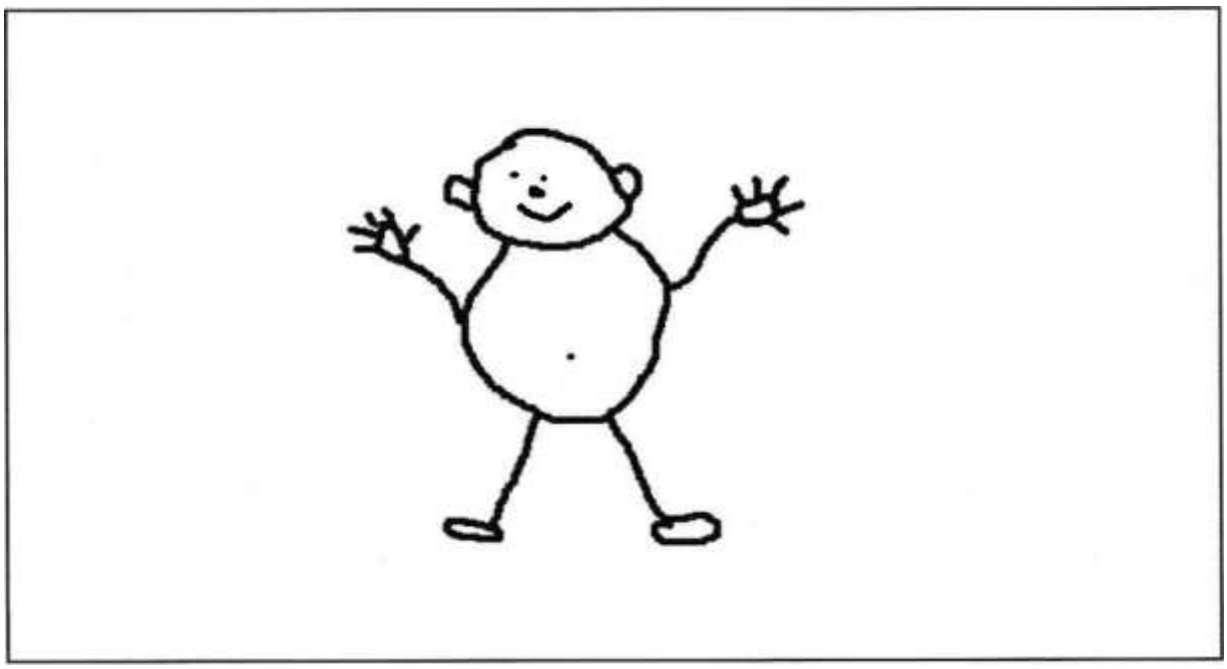

Les 4.2 Waar zitten mijn lichaamsdelen?

Benodigdheden

- PowerPoint presentatie Les 4
- Doosje themawoorden Dien Liggoam
- Themawoorden tekstboek - Dien Liggoam
- Puzzel Dien Liggoam

Lesvoorbereiding

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de lichaamsdelen en de zinnetjes in het Gronings

De inleiding

Ga met de kinderen in een kring zitten. Praat met de kinderen over de vorige les waarin ze de verschillende lichaamsdelen in het Gronings geleerd hebben van Tonnis en Tini. Ga de lichaamsdelen weer even herhalen met behulp van de kaartjes op het Grunneger hoes. Hoe spreek je ook al weer alle lichaamsdelen uit in het Gronings? Geef verschillende kinderen een beurt. Oefen tot slot samen alle lichaamsdelen.

De kern

U legt de kinderen uit dat er een spel gespeeld gaat worden. Voordat het spel gespeeld gaat worden moeten de kinderen een aantal zinnetjes leren. Leer de kinderen de volgende zinnen:

Nederlands	**Gronings**
Waar zijn mijn…..?	Woar binnen mien…..?
Mijn….., mijn….., hier zijn mijn……!	Mien…., mien…., hier binnen mien…..!
Waar is mijn…..?	Woar is mien…..?
Mijn…., mijn….., hier is mijn…..!	Mien…., mien…., hier is mien….!

Gebruik op de puntjes voorbeelden van lichaamsdelen. Vraag de kinderen naar de vertaling of leg het eventueel zelf uit. Wijs de kinderen erop wanneer ze welke zinnetjes moeten gebruiken in verband met enkelvoud en meervoud.

Wanneer de kinderen de zinnetjes kennen begint u en zegt u het zinnetje “woar binnen mien oren?' en geeft u een kind de beurt. Het kind moet hierop antwoorden: “mien oren, mien oren, hier binnen mien oren” en het kind wijst zijn oren aan. Dan mag het kind naar een ander lichaamsdeel vragen en vervolgens weer een kind de beurt geven die dat lichaamsdeel moet aanwijzen. Zo wordt het spel verder gespeeld. Wijs de kinderen op de kaartjes op het Grunneger hoes, zodat ze weten welke lichaamsdelen ze kunnen vragen. In het begin zal dit spel waarschijnlijk enige moeite kosten, help de

kinderen daarom in het begin veel. Zodra het spel een tijdje op gang is zullen de kinderen het principe door krijgen.

De afsluiting

Laat de kinderen in de reguliere speeltijd individueel de puzzel maken.

Les 4.3 Wat ik met mijn lichaamsdelen kan!

Benodigdheden

- PowerPoint presentatie Les 4
- Doosje themawoorden Dien Liggoam
- Themawoorden tekstboek – Dien Liggoam
- Liedjes en gedichten tekstboek – “Ain Voutje” en vertaling

Lesvoorbereiding

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de lichaamsdelen in het Gronings
- Leer het liedje “Ain Voutje”
- Leer de vertaling van het liedje

De inleiding

Herhaal weer met de kinderen hoe je de lichaamsdelen in het Gronings uitspreekt. Dit kan gedaan worden met behulp van de PowerPoint of de kaartjes.

De kern

Laat de kinderen het liedje “Ain Voutje” een keer horen. Vraag daarna wie een idee heeft waar het liedje over gaat. Ga in op wat de kinderen zeggen en bespreek zo waar het liedje over gaat. Vertel daarna dat we het liedje gaan leren. Leer het liedje aan de hand van de weggeefmethode. U zingt een zin voor daarna zingen de kinderen hem na. Zo leert u de kinderen stap voor stap het liedje. Tot slot kunt u samen het liedje zingen met behulp van het audiofragment of wanneer het niet te moeilijk is kunt u de kinderen alleen laten zingen. Als extra kunt u bij het lied bewegingen aanleren. De kinderen weten door de vorige les precies waar de lichaamsdelen zitten. Wijs de lichaamsdelen daarom aan die in het lied gezongen worden en maak de bewegingen die in het lied voorkomen (stappen en klappen).

Vraag de kinderen wat de handjes in het liedje deden en de voetjes (stappen en klappen). Onze lichaamsdelen hebben een functie. Dat betekent dat we ze hebben om iets mee te kunnen doen. Ga de verschillende lichaamsdelen in het Gronings herhalen en vraag de kinderen wat je er mee kan doen. Er zijn verschillende antwoorden goed, zo kun je met je voet en been lopen maar ook voetballen. Stel de vraag steeds in het Nederlands, maar zeg het themawoord in het Gronings, bijvoorbeeld: “Wat kunnen we met onze vouten?”

Vertel de kinderen dat we met onze vout, haand, neus, mond, oor en buuk nu iets anders gaan doen dan waarvoor ze eigenlijk bestemd zijn. De kinderen gaan met al deze lichaamsdelen schilderen (zogenaamd). U geeft elk kind een onzichtbaar potje verf. Begin met de haand te schilderen. De kinderen moeten zogenaamd hun haand in het potje verf houden. Daarna mogen ze een kleine cirkel en vervolgens een grote cirkel met hun haand tekenen in de lucht. Zo gaat u alle lichaamsdelen bij langs. U geeft steeds aan met welk lichaamsdeel de kinderen in de lucht mogen schilderen. Zorg voor variatie en laat ze verschillende dingen in de lucht schilderen. Denk erom dat u de lichaamsdelen telkens in het Gronings noemt.

De afsluiting

Evalueer het thema Dien Liggoam met de kinderen. Laat de volgende punten aanbod komen:

- Wat hebben we allemaal gedaan
- Wat vonden de kinderen leuk
- Wat vonden ze minder leuk
- Wat was moeilijk
- Wat was makkelijk

Thema 5

De Boerenploats

Les 5.1 Boerderijwoorden Leren

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint presentatie Les 5
- Doosje themawoorden De Boerenploats
- Themawoorden tekstboek -De Boerenploats

Lesvoorbereiding

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de boerderijwoorden in het Gronings

Aansluitend materiaal

- Verhaal "Oe! Een Kou"

De inleiding

Ga met de kinderen in de kring zitten. Bevestig de handpoppen Tonnis en Tini op uw handen en geef deze les vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Tini is heel erg blij. Ze vertelt de kinderen dat ze op de boerderij van boer Dol is geweest. Het was daar zo ontzettend leuk. Ze heeft allemaal verschillende dieren gezien. Ze heeft de dieren gevoerd en geaaid en ze mocht zelfs een stukje meerijden met boer Dol op de tractor. Ze heeft allemaal foto's gemaakt en ze wil ze graag aan Tonnis laten zien. Ze vraagt de kinderen daarom om Tonnis erbij te roepen.

De kern

Tonnis komt nu ook op en ruikt in de lucht. “Wat ruikt het hier vreemd,” zegt Tonnis. Hij komt dichter bij Tini en nu ruikt hij aan Tini en zegt: “Getsie, wat stink jij.” Tini moet lachen “dat klopt” zegt ze. Tonnis snapt niet hoe Tini zo kan stinken, hij vraagt of ze vandaag niet in bad is geweest. Tini legt uit dat ze bij boer Dol op visite is geweest. Ze heeft allemaal foto's gemaakt en die wil ze graag laten zien. Tonnis vindt het helemaal geweldig en wil de foto's graag zien. Laat de foto’s in de PowerPoint presentatie aan de kinderen zien. Tini geeft uitleg bij elke foto.

Tini vertelt dat boer Dol haar Groningse woordjes heeft geleerd. Ze wil de woordjes graag leren aan Tonnis en de kinderen. Ze gaat de foto's één voor één bekijken en ze zegt het Groningse woordje bij de foto. (maak hierbij ook gebruik van de losse kaartjes) De kinderen en Tonnis moeten haar na zeggen, totdat ze de woorden goed uitspreken.

De afsluiting

Nu Tonnis de woorden kent wil hij graag de woorden nog eens oefenen met behulp van de kaartjes. Hij gaat de kaartjes bij langs en noemt de woorden. Af en toe noemt hij een woord verkeerd en verbetert Tini (en eventueel de kinderen) hem. Tonnis bedankt Tini en samen nemen ze weer afscheid van de kinderen.

Aansluitend

Aansluitend aan deze les kunt u het verhaal “Oe! Een Kou!” laten horen. Deze kunt u via de PowerPoint aanzetten.

Les 5.2 Dierengeluiden

Benodigdheden

- PowerPoint Presentatie Les 5
- Doosje themawoorden De Boerenploats
- Themawoorden tekstboek – De Boerenploats
- Tekenpapier en tekenmateriaal

Lesvoorbereiding

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de boerderijwoorden
- Zet de tekenmaterialen klaar

De inleiding

Praat met de kinderen over de vorige les waarin ze boerderijwoorden in het Gronings geleerd hebben van Tonnis en Tini. Ga de boerderijwoorden weer even herhalen met behulp van de kaartjes. Hoe spreek je ook al weer alle boerderijwoorden uit in het Gronings? Geef verschillende kinderen een beurt. Oefen tot slot samen alle boerderijwoorden.

De kern

De kinderen kennen nu acht verschillende soorten dieren in het Gronings. Vertel de kinderen dat ze een spel met geluiden gaan spelen. Eerst moeten ze goed weten welke geluiden de dieren maken. Pak de acht plaatjes van de boerderijdieren en hou ze in uw handen. Hou steeds één van de acht dieren omhoog. De kinderen moeten het geluid van dat dier nadoen. Bespreek of de kinderen het geluid goed hadden. Ga zo bij alle acht dieren langs.

Wijs een kind aan die een dier in zijn/haar hoofd moet nemen, het moet een dier zijn die ze geleerd hebben. De andere kinderen moeten hun ogen dicht doen. Het kind dat een dier in zijn/haar hoofd heeft moet een plekje zoeken in het klaslokaal. Daar moet het kind het geluid nadoen van het dier dat ze/hij in gedachten had. De andere kinderen moeten nadenken welk dier ze horen en waar het geluid vandaan komt. Ze houden hun ogen dicht. U geeft een van de kinderen een beurt die moet zeggen wat voor een dier hij/zij heeft gehoord (in het Gronings) en het kind moet aangeven waar het geluid vandaan kwam. Wanneer het kind het antwoord fout heeft geeft u een ander kind de beurt. Wanneer de antwoorden goed zijn mogen de kinderen hun ogen weer open doen en speelt u het spel opnieuw met een ander kind en een ander dier.

Een ander geluidspel wat moeilijker is, is dat een kind geblinddoekt wordt. U wijst een ander kind aan dat achter het geblinddoekte kind moet gaan staan. Dit kind moet één van de boerderijdieren nadoen. Het andere kind moet raden welk dier het was (in het Gronings) en wie het geluid maakte.

De afsluiting

Laat de kinderen één van de boerderijdieren tekenen. Schrijf hierbij het Groningse woord. Eventueel kunnen de kinderen het woord er ook zelf bij stempelen.

Les 5.3 Dieren Tellen

Benodigdheden

- PowerPoint presentatie Les 5
- Doosje themawoorden De Boerenploats
- Eventueel doosje themawoorden Telwoorden
- Themawoorden tekstboek - De Boerenploats

Lesvoorbereiding

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de boerderijwoorden in het Gronings
- Leer de telwoorden in het Gronings

De inleiding

Herhaal weer met de kinderen hoe je de boerderijwoorden in het Gronings uitspreekt. Dit kan gedaan worden met behulp van de losse kaartjes of de PowerPoint presentatie.

De kern

Vertel de kinderen dat Tonnis en Tini samen naar de boerderij van boer Dol zijn geweest. Een tekenaar heeft een hele mooie tekening gemaakt van het uitje van Tonnis en Tini. Laat de kinderen de praatplaat zien. Vraag de kinderen wat ze allemaal zien op de plaat. Dit kan gewoon in het Nederlands worden gedaan. Vraag de kinderen daarna welke dingen ze op de plaat kunnen benoemen in het Gronings (boerderij, boer, kip, kuiken, koe enz.).

Op de praatplaat staan overal verschillende hoeveelheden afgebeeld. Vraag de kinderen hoe je ook alweer in het Gronings moet tellen. Herhaal dit weer een aantal keren. Vertel de kinderen daarna dat u een woord in het Gronings zegt dat op de plaat staat afgebeeld. De kinderen moeten daarna in het Gronings tellen hoeveel daarvan afgebeeld staan. U geeft verschillende kinderen de beurt. De volgende woorden kunt u naar vragen:

- boerenploats (1)
- boeren (2)
- woakhonden (3)
- peerden (4)
- koien (5)
- swienen (6)
- schoapen (7)
- hounder (8)
- gaanzen (9)
- kukens (10)

De afsluiting

Evalueer het thema De Boerenploats met de kinderen. Laat de volgende punten aan bod komen:

- Wat hebben we allemaal gedaan
- Wat vonden de kinderen leuk
- Wat vonden ze minder leuk
- Wat was moeilijk
- Wat was makkelijk

Thema 6

Doagen van de Week

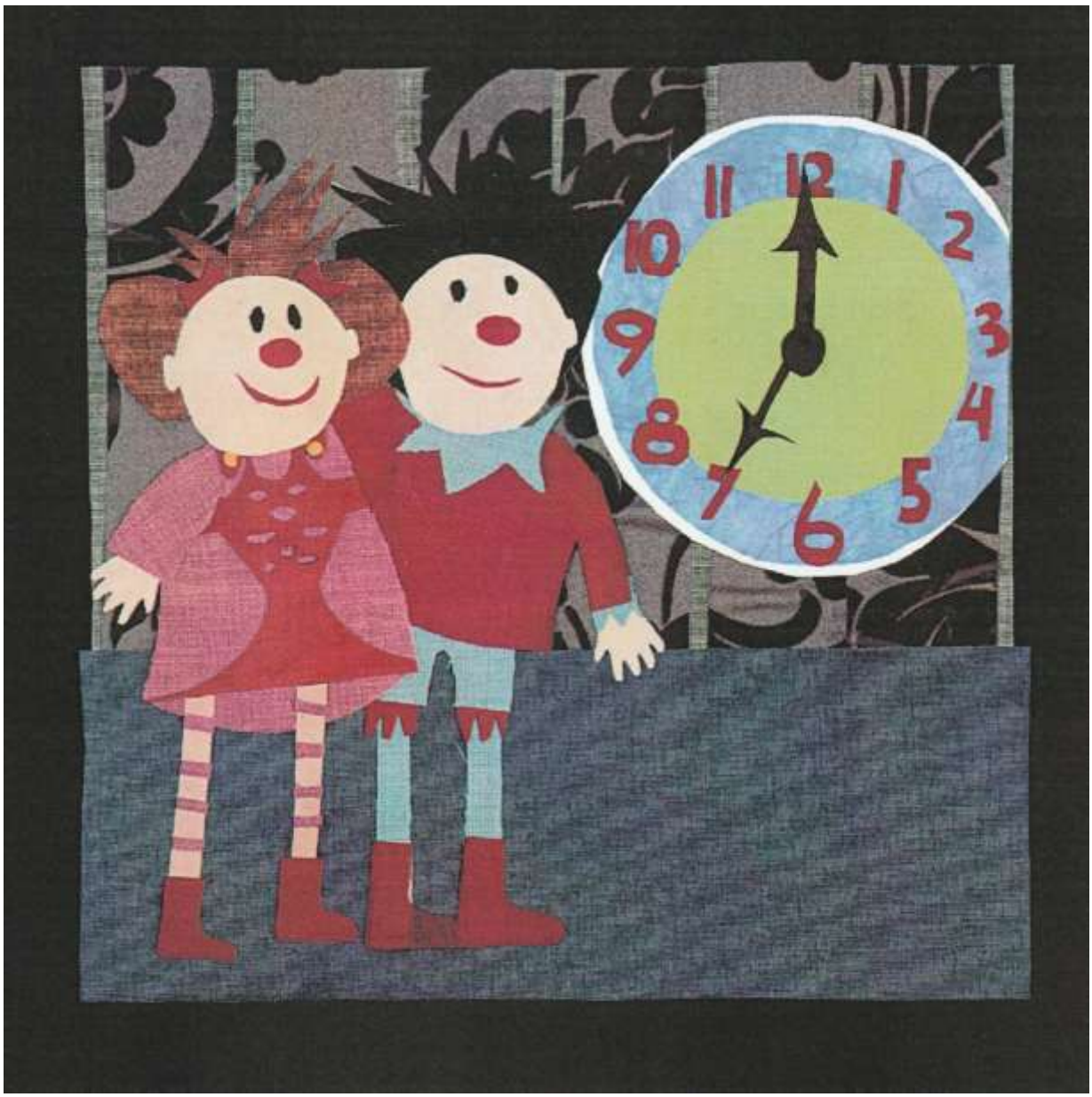

Les 6.1 Dagen van de week

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint presentatie Les 6
- Weekkalender/dagen van de week bord uit de klas
- Themawoorden tekstboek - Doagen van de Week

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de dagen van de week in het Gronings

Aansluitend materiaal

- Verhaal “Eerste Eerbij”

NB. Omdat op scholen verschillende methodes gebruikt worden om de kinderen de dagen van de week aan te leren, en wij hier geen verwarring in willen aanbrengen, maakt u bij deze les gebruik van het materiaal dat u normaal ook gebruikt bij het behandelen van de dagen van de week.

De inleiding

Ga met de kinderen in de kring zitten. Bevestig de handpoppen Tonnis en Tini op uw handen en geef deze les vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Tonnis komt heel verdrietig de klas binnen lopen. Hij kijkt de klas rond en dan wordt hij nog verdrietiger. "Ik weet het niet meer," zegt Tonnis bedroefd. "Gister wist ik ze nog allemaal en nu haal ik ze allemaal door elkaar." Verdrietig gaat Tonnis in een hoekje zitten.
Tini komt er aan. Zij kijkt heel vrolijk. "Wat is er met jou Tonnis?" vraagt Tini. "Ik weet het niet meer, ik haal ze allemaal door elkaar," zegt Tonnis boos. "Maar wat haal je door elkaar en wat weetje niet meer?" Tini kijkt Tonnis vragend aan, ze begrijpt er helemaal niets meer van. "De dagen van de week" zegt Tonnis, "Gister wist ik ze nog allemaal en vandaag ben ik alles vergeten." Tonnis moet er helemaal van huilen. "Nou," zegt Tini, "dat is toch helemaal niet zo erg, dan gaan we die toch opnieuw oefenen en misschien willen de kinderen ook wel mee doen? Ja toch, kinderen?"

De kern

Tini vraagt aan de kinderen in de klas wie de dagen van de week al kent en wie ze al in goede volgorde kan zetten? Tini luistert naar de reacties van de kinderen. De kinderen krijgen om de beurt even de kans om te laten horen wat ze al van de dagen van de week kennen. "Nou," zegt Tini, "ik kan de dagen ook nog anders zeggen, namelijk in het Gronings.”

“Kunnen jullie dat ook?" Vraagt ze aan de kinderen. Tini oefent aan de hand van de weekkalender/dagen van de week bord in de klas samen met de kinderen de dagen van de week in het Gronings. (Drie termen worden nog niet behandeld: vandaag, morgen en gister. Deze termen worden tijdens de volgende les behandeld.)

De afsluiting

Opeens komt Tonnis weer uit het hoekje gekropen. "Ik weet ze weer!" Tonnis is zo blij, snel noemt hij alle dagen van de week in de goede volgorde op. Dan vraagt hij aan de kinderen of ze eigenlijk wel weten welke dag het vandaag is en of ze ook weten hoe die dag in het Gronings heet. Daarna nemen Tonnis en Tini afscheid van de kinderen.

Aansluitend

Aansluitend aan deze les kunt u het verhaal “Eerste eerbij” laten horen. Deze kunt u via de PowerPoint aanzetten.

Les 6.2 Welke dag is het..?

Benodigdheden

- PowerPoint Presentatie Les 6
- Weekkalender/dagen van de week bord uit de klas
- Themawoorden tekstboek - Doagen van de week

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de dagen van de week in het Gronings

De inleiding

Ga samen met de kinderen in de kring zitten. U vraagt de kinderen of ze de dagen van de week nog weten die ze in de vorige les van Tonnis en Tini geleerd hebben. Samen herhaalt u de woorden nog eens. U vraagt of de kinderen weten welke dag het vandaag is.

De kern

Nu de kinderen weten welke dag het vandaag is, is het ook leuk om te weten welke dag het morgen is. Maar wie weet eigenlijk wat morgen betekent? Samen met de kinderen bespreekt u het begrip. Nog niet alle kinderen zullen dit begrip kennen maar door er samen over te praten zult u zien dat ze het wel gaan begrijpen. Nu het begrip morgen bekend is vertelt u ook wat het Groningse woord voor morgen is. Samen met de kinderen gaat u testen of ze het begrijpen. U wijst een willekeurige dag aan op de kaartjes. Doordat de dagen van de week in goede volgorde staan zullen sommige kinderen weten welke dag u aanwijst. Eventueel kunt u zelf de dag benoemen in het Gronings. Nu vraagt u de kinderen of ze ook weten welke dag hierna komt, welke dag het morgen is, u gebruikt het Groningse woord morgen. Dit spelletje herhaalt u een paar keer.

Het begrip morgen is nu bekend bij de kinderen. Om extra differentiatie toe te passen is het ook leuk om de kinderen het begrip gister te leren. Dit kunt u weer op dezelfde manier als het begrip morgen bij de kinderen te introduceren en oefenen. Als u denkt dat de kinderen hier nog niet aan toe zijn laat u dit begrip achterwege.

De afsluiting

De afsluiting van de les is een klein spelletje. U zet zeven kinderen op een rij. Het eerste kind is de zondag. Het volgende kind is dus de maandag en ga zo maar verder. De kinderen mogen zelf opnoemen wat ze zijn (in het Gronings). Daarna maakt u het iets moeilijker. U wijst bijvoorbeeld het kind aan die de woensdag is. Nu stelt u de vraag: Wat voor dag is het morgen? (of, wat voor dag komt na woensdag) zo zullen de kinderen dus goed op moeten letten en zullen ze de dagen van de week uit hun hoofd gaan leren.

Les 6.3 Mijn leukste dag

Benodigdheden

- PowerPoint presentatie Les 6
- Themawoorden tekstboek – Doagen van de week
- Tekenpapier en eventueel gekleurd papier
- Tekenmaterialen

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de dagen van de week in het Gronings
- Leg de knutselmaterialen alvast klaar

De inleiding

Om te kijken of de kinderen de dagen van de week in het Gronings weten, herhaalt u het spelletje uit de vorige les nog eens. Eventueel kunt u de kinderen hierbij gaan helpen.

De kern

Elke dag van de week is anders, op sommige dagen moeten de kinderen bijvoorbeeld langer naar school dan op andere dagen. En de ene dag hebben ze gym en de andere dag niet. U bespreekt de dagen met de kinderen, u noemt de dagen van de week steeds in het Gronings. Wat is er bijzonder aan de zaterdag en zondag en hoe worden deze dagen ook wel genoemd. Welke dag van de week vinden de kinderen het leukst en waarom vinden ze die het leukst. Welke dag vinden de kinderen het minst leukst en waarom is die het minst leukst?

Alle kinderen mogen een tekening gaan maken van de dag die ze het leukst vinden. Een dag kan bijvoorbeeld leuk zijn, omdat ze op die dag altijd iets leuks doen zoals zwemmen. De kinderen kunnen dan bijvoorbeeld een tekening maken van het zwemmen. U schrijft het Groningse woord boven de tekening van de dag die de tekening voorstelt. Ook is het leuk dat u bij elke tekening het verhaal van het kind er even bij zet. Wat heeft het kind getekend en waarom heeft het kind dat getekend. Als de tekening af is, is het leuk om de tekening op een gekleurd papier te plakken. U kunt de tekeningen daarna op volgorde van de dagen van de week ophangen in de klas. Zo hebben de kinderen een vergelijking en kunnen ze van elkaar zien welke dag ze hebben getekend.

De afsluiting

Evalueer het thema De Doagen van de Week met de kinderen. Laat de volgende punten aanbod komen:

- Wat hebben we allemaal gedaan
- Wat vonden de kinderen leuk
- Wat vonden ze minder leuk
- Wat was moeilijk
- Wat was makkelijk

Thema 7

t Hoes

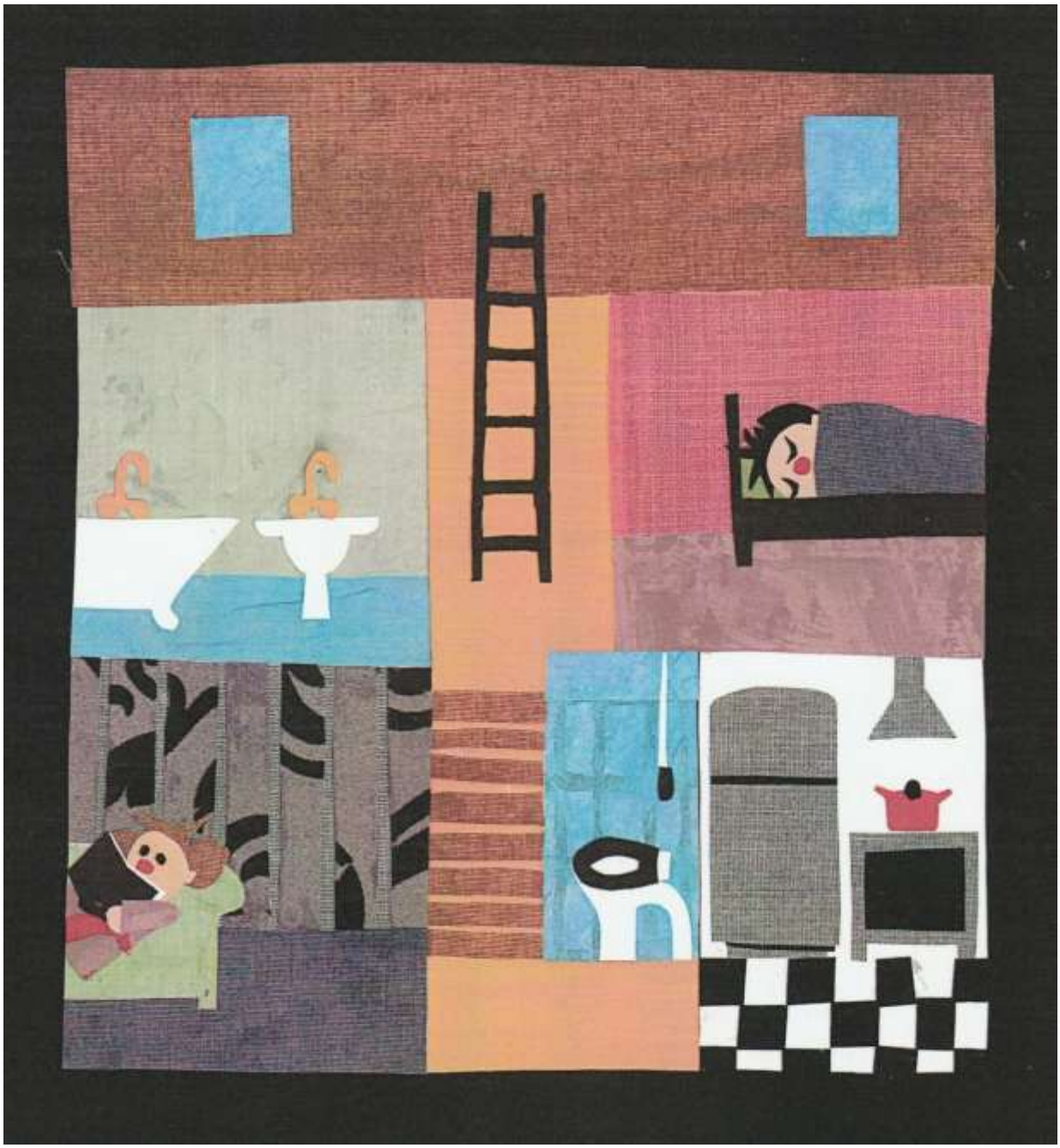

Les 7.1 Huiswoorden Leren

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint presentatie Les 7
- Doosje Themawoorden t Hoes
- Themawoorden tekstboek – t Hoes
- Foto's huizen van de kinderen

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de woorden van het thema t hoes in het Gronings
- Vraag van te voren aan de ouders of ze een foto van hun huis willen opsturen. Deze kunt u gebruiken in de les

Aansluitend material

- Verhaal "Tini is Vot"

De inleiding

Ga met de kinderen in de kring zitten. Bevestig de handpoppen Tonnis en Tini op uw handen en geef deze les vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Tonnis vertelt de kinderen dat ze vandaag weer nieuwe woorden gaan leren. Woorden die horen bij het huis. leder kind heeft een huis. Een huis is een plek waar je leeft en waar je woont. In een huis doe je bijna al je dingen. Een huis hoort bij je. Toch zijn er een heleboel verschillende huizen. Tonnis laat via de PowerPoint plaatjes zien van verschillende huizen, hij begint bij zijn eigen huis: het Grunneger hoes. Er zijn rijtjeshuizen, flats, villa's, twee onder een kap woningen, vrijstaande huizen of een boerderij. Nu komt ook Tini binnen. "Zijn jullie al met het thema huis bezig, ik wil ook graag meedoen." "Dat kan," zegt Tonnis. "We willen net beginnen met het Ieren van de Groningse woordjes die bij het thema huis horen."

De kern

"Zo," zegt Tini, "dit zijn alle kaartjes die bij het huis horen." Samen met de kinderen gaan Tonnis en Tini alle kaartjes bespreken. Bij elk kaartje kunt u de kinderen zelf ook iets laten vertellen over wat het is, weten ze bijvoorbeeld wat een badkamer is en wat je daar allemaal doet? Wie heeft thuis een badkamer en wie heeft een tuin. Door over de verschillende huizen van de kinderen te praten komen de kinderen er achter dat iedereen een huis heeft, met een andere inrichting en andere dingen. Het beste is wanneer u steeds de woorden die geleerd moeten worden ook in het Gronings benoemt

tijdens het gesprek. Nadat alle woorden zijn besproken gaat u een slide verder in de presentatie. De woorden staan nu bij het huis.

De afsluiting

U pakt nu de foto's die de ouders hebben doorgestuurd van de huizen waar de kinderen zelf in wonen. Geef de foto's aan de desbetreffende kinderen. U kunt de kinderen vragen welke woorden van de kaartjes van toepassing zijn op hun huis. Zo gaat u een aantal woningen bij langs. Laat de kinderen de Groningse woordjes benoemen die bij hun huis horen. Zo zien en horen de kinderen heel duidelijk het verschil tussen alle huizen. U kunt de huizen daarna in de klas ophangen.

Aansluitend

Aansluitend aan deze les kunt u het verhaal "Tini is Vot" laten horen. Deze kunt u via de PowerPoint aanzetten.

Les 7.2 Ieder zijn eigen Plek

Benodigdheden

- PowerPoint presentatie Les 7
- Doosje Themawoorden t Hoes
- Themawoorden tekstboek – t Hoes
- Liedjes en Gedichten tekstboek – “Elk zien Aigen Stee” en vertaling

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint door en zet hem klaar op het bord
- Leer de woorden van het thema t hoes
- Leer het gedichtje “Elk zien Aigen Stee”
- Leer de vertaling van het gedichtje

Aansluitend materiaal

- Puzzel t Hoes

De inleiding

Praat met de kinderen over de vorige les waarin ze verschillende woordjes over het huis in het Gronings geleerd hebben van Tonnis en Tini. Ga de woordjes weer even herhalen met behulp van de PowerPoint. Hoe spreek je ook al weer alle woordjes uit in het Gronings? Geef verschillende kinderen een beurt. Oefen tot slot samen alle woordjes.

De kern

Laat de kinderen het gedicht “Elk zien Aigen Stee” een keer horen. Vraag daarna wie een idee heeft waar het gedichtje over gaat. Ga in op wat de kinderen zeggen en bespreek zo waar het gedichtje over gaat. Vertel daarna dat we het gedichtje gaan leren. Leer het gedichtje aan de hand van de weggeefmethode. U zegt een zin voor en daarna zeggen de kinderen hem na. Zo leert u de kinderen stap voor stap het gedichtje. Tot slot kunt u samen het gedichtje opnoemen met behulp van het fragment of wanneer het niet te moeilijk is, kunt u de kinderen het alleen laten opnoemen.

De afsluiting

Laat de kinderen in de reguliere speeltijd de puzzel t Hoes maken.

Les 7.3 Mijn Huisje

Benodigdheden

- PowerPoint presentatie Les 7
- Doosje themawoorden t Hoes
- Themawoorden tekstboek – t Hoes
- Gekleurd papier
- Alle kleuren verf/ potloden/ stiften
- Oude schoenendozen/andere kleine dozen en andere kartonnen materialen (denk aan toiletrollen etc.)
- Overig knutselmateriaal, bijvoorbeeld kurken en ijsstokjes
- Oude kranten
- Kwasten
- Scharen
- Lijm

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de woorden van het thema t Hoes
- Vraag de ouders hun kinderen een oude schoenendoos of andere kleine doos mee te geven, en eventueel ander kleine kartonnen doosjes/toiletrollen
- Zet alle knutselmaterialen klaar

De inleiding

Tijdens deze les gaan de kinderen zelf een huis bouwen. U vertelt de kinderen dat alle huizen anders zijn en u laat de foto's van les 8.1 nog een keer aan de kinderen zien.

De kern

U vertelt de kinderen dat ze vandaag van hun doos en al het andere knutselmateriaal zelf hun droomhuis mogen maken. Zeg dat het leuk is als ze ook proberen verschillende kamers in hun huis te maken. Geef de kinderen hier voldoende tijd voor en loop rond om de kinderen indien nodig te helpen. Extra hulp van ouders, een klassenassistent of een stagiaire is bij deze les wenselijk.

Wanneer alle kinderen klaar zijn bespreekt u de huizen van de kinderen. Laat de kinderen in het Gronings benoemen wat voor een kamers ze allemaal hebben gemaakt.

De afsluiting

Evalueer het thema t Hoes met de kinderen. Laat de volgende punten aanbod komen:

- Wat hebben we allemaal gedaan
- Wat vonden de kinderen leuk

- Wat vonden ze minder leuk
- Wat was moeilijk
- Wat was makkelijk

Thema 8

De Seizoenen

Les 8.1 Herfst

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint presentatie Les 8
- Doosje Themawoorden Seizoenen - Kaartjes Haarst
- Themawoorden tekstboek – Haarst
- Bladeren die van de boom zijn gevallen
- Wit papier
- Lijm
- Eventueel wiebeloogjes en tekenmateriaal

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de herfstwoorden in het Gronings
- Leg alle knutselmaterialen klaar

Aansluitend materiaal

- Verhaal “Lopen ien n Grode Regenplas”

De inleiding

Ga met de kinderen in de kring zitten. Bevestig de handpoppen Tonnis en Tini op uw handen en geef deze les vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Tonnis komt met een handvol bladeren aanlopen. Hij vertelt de kinderen dat hij deze gevonden heeft in het bos. Ook laat hij de bladeren aan Tini zien. "Hoe kan dat nou?" vraagt Tini "de bladeren zitten toch aan de bomen en daar kun jij nooit bij?"
Tonnis begint hard te lachen, hij vraagt aan de kinderen of zij wel weten hoe hij aan de bladeren is gekomen. Als de kinderen weten wat er buiten aan de hand is kan Tonnis hier op in gaan. Als de kinderen niet weten wat er aan de hand is legt Tonnis de kinderen uit dat het herfst is. In de herfst vallen de bladeren van de bomen.

De kern

Tonnis vertelt verder over de herfst. Hij vertelt dat de bladeren dan geel en bruin en rood worden en dat ze dan op de grond vallen, de boom maakt zich klaar voor de winter.
Tini luistert aandachtig naar Tonnis. Opeens weet ze ook nog iets anders over de herfst. Ze vertelt de kinderen dat de dieren in de herfst op zoek gaan naar een geschikte plek waar ze de hele winter kunnen slapen. Ook vertelt ze de kinderen dat de dieren dan opzoek gaan naar heel veel eten waar ze de hele winter van kunnen eten. Voor sommige kinderen zal dit verhaal bekend voorkomen, zij

kennen al wat dingen van de herfst, deze kinderen kunnen goed betrokken worden bij het verhaal wat Tonnis en Tini vertellen.

Nu de kinderen weten wat de herfst inhoudt gaat Tonnis praten over haarst. Hij vraagt de kinderen of ze ook weten wat haarst is. Haarst is het Groningse woord voor herfst. Samen met de kinderen herhaalt hij het woord een paar keer. Nu komt Tini met nog meer woorden die met de haarst te maken hebben. Ze laat de kaartjes zien die bij het thema haarst horen. Per kaartje laat ze het Groningse woord klinken en vraagt de kinderen dit te herhalen.

Ga een slide verder in de PowerPoint. De woordjes staan nu naast het huis.

De afsluiting

Als afsluiting gaan de kinderen iets knutselen dat te maken heeft met de herfst. Ze gaan bladeren die van de bomen zijn gevallen gebruiken om een poppetje te maken. Ze plakken deze bladeren op papier zodat er een poppetje/wezentje ontstaat. Eventueel kunnen er wiebeloogjes aan toegevoegd worden, of kunnen ze er nog bij tekenen.

Aansluitend

Aansluitend aan deze les kunt u het verhaal “Lopen ien n Grode Regenplas” laten horen. Deze kunt u via de PowerPoint aanzetten.

Aanvulling

Op 11 november wordt Sint Maarten gevierd. Het is leuk om de kinderen een Gronings Sint Maartenliedje te leren. In het liedboekje vindt u de tekst van het liedje ‘Mien Lutje Lanteern.’

Les 8.2 Winter

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint presentatie Les 8
- Doosje themawwoorden Seizoenen - Kaartjes Winter
- Themawoorden tekstboek – Winter
- Sjaal voor Tini

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord.
- Leer de winterwoorden in het Gronings

De inleiding

Ga met de kinderen in de kring zitten. Bevestig de handpoppen Tonnis en Tini op uw handen en geef deze les vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Tini komt met sjaal aanlopen, ze heeft het zichtbaar koud. Tonnis moet lachen om Tini, hij vindt de sjaal niet mooi. “Nou” zegt Tini "Dat maakt me lekker niets uit want anders krijg ik het veel te koud buiten." Ja, daar heeft Tini gelijk in, want het is erg koud buiten. "Weten jullie hoe dat kan?" Vraagt Tini aan de kinderen. Tini gaat in op de reacties van de kinderen.

De kern

Samen met de kinderen gaan Tonnis en Tini op zoek naar woorden die allemaal met de winter te maken hebben. Als iedereen iets heeft gezegd laat Tonnis de kaartjes zien. Eén voor één noemt Tonnis de woorden bij de kaartjes in het Gronings. De kinderen bekijken de plaatjes en herhalen wat Tonnis zegt. Samen oefenen ze alle woorden een aantal keer.

Ga een slide verder in de PowerPoint. De winterwoordjes staan nu bij het huis.

Nu komt Tini er ook weer bij. "Zal ik jullie een mooi verhaaltje laten voorlezen over de winter, iets wat wij hebben meegemaakt?" Zet het verhaal “n Snijpop mit n Bezzem” aan.

De afsluiting

Samen met de kinderen herhaalt u alle woorden nog even die nu bij het huis hangen. U vraagt de kinderen of ze zelf ook zo'n leuk verhaal hebben beleefd in de winter. De kinderen mogen hier van alles over vertellen.

Les 8.3 Lente

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint presentatie Les 8
- Doosje themawoorden Seizoenen - Kaartjes Lente
- Themawoorden tekstboek – Lente
- Liedjes en Gedichten tekstboek – “Over n Lam” en vertaling

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord.
- Leer de lentewoorden in het Gronings
- Leer het Gedichtje “Over n Lam”
- Leer de vertaling van het gedichtje

Aansluitend materiaal

- Verhaal “Klountje”

De inleiding

Ga met de kinderen in een kring zitten. De inleiding van deze les start u zelf, zonder Tonnis en Tini. U vertelt de kinderen dat Tonnis en Tini op kraambezoek zijn bij boer Dol. Boer Dol heeft er namelijk wel tien kleintjes bij, Nee, geen echte baby's maar baby schaapjes. Wie weet hoe baby schaapjes genoemd worden? Samen met de kinderen bespreekt u het begrip lente. Wat gebeurt er in de lente? Wie weet hoe de jonge dieren heten? Als u de kinderen over dit thema heeft laten praten stelt u voor om samen met de kinderen Tonnis en Tini te roepen, misschien komen ze er wel gauw aan.

De kern

Doe Tonnis en Tini aan u handen. De kern wordt gegeven vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Tonnis en Tini komen aanrennen, ze zijn helemaal moe. Enthousiast begint Tini aan de kinderen te vertellen dat ze op bezoek zijn geweest bij tien hele lieve kleine baby schaapjes. "Nee," zegt Tonnis “die baby schaapjes heten lammetjes.” O ja, nu weet Tini het weer. Ook vertelt ze aan de kinderen dat ze kalfjes en veulentjes heeft gezien, ze vraagt de kinderen of ze weten wat dit zijn? Tonnis legt uit dat er veel dieren worden geboren omdat het lente is. Ook vertelt hij de kinderen wat er allemaal nog meer gebeurt in de lente. Samen met de kinderen praten Tonnis en Tini over de dingen van de lente. De kinderen mogen hun eigen verhaal over de lente aan elkaar vertellen. Misschien hebben ze zelf wel eens de geboorte van jonge dieren gezien. Als iedereen is uitgepraat gaan Tonnis en Tini er gauw weer vandoor want ze willen graag nog even bij de lammetjes kijken. Stop Tonnis en Tini weer weg.

U pakt de kaartjes erbij en laat de kinderen de plaatjes zien. De kinderen mogen proberen het Groningse woord bij het plaatje te raden.

Ga nadat alle woorden zijn besproken een slide verder in de PowerPoint. De kaartjes staan nu naast het huis. Herhaal de woorden nog een paar keer met de leerlingen.

De afsluiting

U vertelt de kinderen dat u nog een leuk gedichtje weet over de lente. U speelt het gedichtje af via de PowerPoint presentatie of u noemt het gedichtje zelf op. U vraagt de kinderen of ze weten wat er in het gedichtje wordt gezegd. Samen met de kinderen praat u over de vertaling van het gedichtje. Vervolgens probeert u het gedichtje aan de kinderen te leren via de weggeefmethode. Na een tijdje oefenen zullen de kinderen het gedichtje zelf kunnen opnoemen of met behulp van het audiofragment.

Aansluitend

Aansluitend aan deze les kunt u het verhaal “Klountje” laten horen. Deze kunt u via de PowerPoint aanzetten.

Les 8.4 Zomer

Benodigdheden

- Handpoppen Tonnis en Tini
- PowerPoint Presentatie Les 8
- Doosje themawoorden Seizoenen - Kaartjes Zomer
- Themawoorden tekstboek – Zummer
- Kleine zonnebrillen voor Tonnis en Tini
- Tekenmateriaal

Lesvoorbereidingen

- Neem de PowerPoint presentatie door en zet hem klaar op het bord
- Leer de zomerwoorden in het Gronings

Aansluitend materiaal

- Verhaal “Dat het Zun Doan”

De inleiding

Ga met de kinderen in de kring zitten. Bevestig de handpoppen Tonnis en Tini op uw handen en geef deze les vanuit het perspectief van Tonnis en Tini.

Tonnis en Tini hebben allebei een grote zonnebril op en doen net of ze op vakantie zijn geweest. Het was erg warm weer en ze lagen dan ook lekker vaak in de zon. Tini vertelt de kinderen waar ze heen zijn geweest en dat ze het heel leuk vonden. Tijdens het vertellen van het verhaal gebruikt Tini Groningse woorden die ook op de kaartjes voorkomen. Tonnis vertelt de kinderen dat ze een verhaal hebben beleefd. Hij vraagt of de kinderen het verhaal willen horen. Zet het verhaal “Dat het Zun Doan” aan.

De kern

U bespreekt het verhaal met de kinderen. Hebben de kinderen begrepen waar het verhaal over ging. Kunnen ze het ook navertellen. U pakt de kaartjes er bij en bespreekt deze woorden met de leerlingen. Misschien zijn er woorden die de kinderen kennen. Als alles is besproken en de kinderen alle woorden kennen, gaat u een slide verder in de presentatie. De woorden staan nu naast het huis.

De kinderen krijgen vervolgens een opdracht. De kinderen mogen één themawoord kiezen. Rondom dit woord moeten ze een tekening maken die bij het woord past. U schrijft het Groningse woord die afgebeeld is boven de tekening.

Afsluiting

Als afsluiting kunt u met de kinderen naar het schoolplein gaan. U pakt een bal en gaat met de kinderen in een kring op de grond zitten. Vervolgens rolt u de bal naar iemand toe. Degene die de bal krijgt moet een Gronings zomerwoord noemen. Als dit is gelukt mag het kind met de bal de bal naar iemand anders rollen, dit kind noemt ook weer een woord. Hetzelfde woord mag niet direct herhaald worden, dit mag

wel als er twee beurten verstreken zijn. Als de kinderen fouten maken is dit niet erg, ze zijn niet af. Wel kunt u de fouten van de leerlingen verbeteren. Als het kind het woord niet weet kunt u het kind gerust meehelpen.